

TYTTÖ VALKOKOISESTA LAIVASTA

JESPER BUGGE

MICH

KOLD VRAA

Tyttö valkoisesta laivasta

Mich Vraa
Jesper Bugge Kold

Tyttö valkoisesta laivasta

SAGA Egmont

Tyttö valkoisesta laivasta

Translated by Salla Korpela

Original title: *Pigen fra det store hvide skib*

Original language: Danish

Cover design: Imperiet/Simon Lilholt

Cover photo: © Magdalena Russocka/Trevillion & Erik Petersen/Ritzau Scanpix

Copyright © 2023 Jesper Bugge Kold, Mich Vraa and SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788727028293

1. POD edition

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.sagaegmont.com

Saga is a subsidiary of Egmont. Egmont is Denmark's largest media company and fully owned by the Egmont Foundation, which donates almost 13,4 million euros annually to children in difficult circumstances.

Kirjoittajat haluavat kiittää ØK-säätiötä, Jyllands-Posten
-säätiötä ja Kong Christian den Tiendes säätiötä taloudellisesta
tuesta.

Omistettu naisille ja miehille, jotka seilasivat M/S Jutlandialla
tammikuusta 1951 lokakuuhun 1953

Johdanto

Se tapahtui Odensessa toukokuussa 1945.

Ehdin kokea vapautumisen huuman. Ensin BBC:n sanat "Täällä Lontoo...", joita seurasi lyhyt hiljaisuus ja sitten ilon pauhu. Tunne, että kaupunki heräsi eloon samalla kun pimeä laskeutui. Juoksin kadulle muiden mukana. Halusimme kohdata toisemme ja jakaa hetken. Sytytettiin nuotioita, joiden liekkeihin katosivat kaikkien inhoamat mustat pimennysverhot. Tuntui kuin rutto, tappava epidemia olisi viimein hellittänyt otteensa.

Tietenkin tiesimme, että tämä tapahtuisi; että tulisi tämä päivä, joka osoittautuikin illaksi. Oli viileää ja tuulista, mutta yhteinen ilomme lämmitti meitä. Sama jatkui seuraavana päivänä, virallisena vapautumisen päivänä. Harmaat pilvet kertyivät vapautetun maan ylle ja alkoi sataa. Se oli juhlapäivä siitä huolimatta, että tuosta lauantaista tuli koko miehitysajan verisin. Juuri kun sota oli päättymässä, se puhkesi uudelleen Odensessa. Eri puolella kaupunkia käytiin taisteluita vastarinnan ja saksalaisten välillä. Kaduilla kuului laukauksia ja räjähdyksiä. Kukaan ei ymmärtänyt miksi, mutta seuraukset olivat julmat:

kymmeniä kuolleita ja haavoittuneita miehiä, naisia ja lapsia. Sairaalan päivystys ja leikkaussalit olivat korkeimmassa hälytysvalmiudessa heti alusta lähtien, ja kaikki kutsuttiin töihin. Pelkästään minun ryhmäni teki kuusi isoa leikkausta tuona päivänä. Verenvuotoja, murtuneita luita, yksi amputaatio, sisäisiä vammoja. Useita ammusten aiheuttamia lihashaavoja. Muutoin aina niin järjestelmällinen leikkaussalityö väistyi ja tilalle tuli joksikin aikaa paniikki, huutoja ja verisiä jalanjälkiä harmaalla linoleumilla. Sairaala muuttui sotilassairaalaksi, ja siellä työskentely tuntui epätodelliselta, kuin jonkin irvokkaan romaanin kohtaaukselta. Yritimme pysytellä tilanteen tasalla ja toimia järkevästi, hoitaa ensin vakavimmat verenvuodot ja kohdata silmästä silmään tilanteet, joissa meidän oli annettava periksi.

Jotkut haavoittuneista olivat menettäneet niin paljon verta, että olivat kuolleet jo päivystykseen saapuessaan ja toiset kuolivat leikkauspöydälle. Suurin osa oli aikuisia, mutta eivät kaikki.

Iltopäivällä kaksi ensihoitajaa ryntäsi päivystykseen yltä päältä veristen paarien kanssa. He olivat tehneet voitavansa verenvuodon tyrehtyttämiseksi, mutta haavoja oli liikaa, liiaksi vuotavia valtimoita, potilas oli hypovoleemisessa šokissa; hän oli menettänyt puolet verestään. Ensihoitajien pysähdyttyä hengästyneinä käytävälle päivystyksestä juoksi paikalle eräs ikäiseni työtoveri. Kiiruhdin paikalle niin nopeasti kuin pystyin; leikkausosaston käytävillä juostaan todella harvoin. Näin, miten hän kumartui potilaan ylle ja laski kätensä tämän kasvoille kääntääkseen ne kohti itseään. Mutta kun hän näki pojan, hänen omat kasvonsa vääntyivät tuskasta ja tiesin, ettei hänestä ollut mitään hyötyä, hän vain pahentaisi tilannetta. Kun saavuin

paarien luo, hän sanoi jotain, mutta nyhkytys tukahdutti hänen sanansa. Työnsin hänet sivuun, jotta saatoin nähdä haavoittuneen. Hän oli noin kymmenvuotias poika.

Laskin sormen hänen kaulalleen ja tunnustelin pulssia, jota en odottanut tuntevani. Löysin sen, mutta se oli liian nopea, sataviisikymmentä, ja pojan iho oli kylmä. Katsoin hänen likaisia ja verisiä kasvojaan, ja hänen suunsa ympärillä oli jotakin kovettunutta. Hänen silmänsä olivat melkein kokonaan kiinni, ja jos hänen sydämensä ei olisi hakannut niin kuin se hakkasi, olisin pitänyt häntä jo kuolleena.

Haavoittuneiden virrassa oli tuolloin hetkellinen tauko ja ensihoitajien avustuksella saimme vietyä pojan leikkaussaliin. Ehdimme puhdistaa vain tärkeimmät kohdat ja steriloida leikkauspöydän välittömän ympäristön. Lattia oli liukas verestä, jota kukaan ei ehtinyt pyyhkiä. Se tarttui puukenkieni kumipohjiin.

Pojan vasemmassa käsivarressa oli isoja haavoja, ja hänen ruudullisen paitansa hiha oli repeytynyt. Leikkasin sen auki ja näin paljaita jänteitä ja verisuonia, joista veri valui ulos. Kollegani jatkoi pojan riisumista sillä välin, kun minä puristin valtimoita ja pyysin verta. Instrumentit kolisivat steriileillä terästarjottimilla. Ylilääkäri saapui puhdistushuoneesta kädet koholla ja ryhdyimme työhön.

Myöhemmin luin pojan nimen; se oli kaikissa sanomalehdissä. Frantz. Kymmenen vuotta. Hän oli pelannut Skt Hedvigsøstrenen lastenkodin pihalla Absalonsgadella, kun muurin yli oli heitetty käsikranaatti. Kuusi lasta oli loukkaantunut. Frantziin osui useita sirpaleita. Kun aloitimme leikkauksen, kävi nopeasti selväksi, että verenvuoto käsivarressa ja olkapäässä oli voimakasta, mutta vielä voimakkaampaa se oli

vatsaontelossa. Maksa oli puhki ja miltei repeytynyt; sisäisiä verenvuotoja oli useita. Tuntui ihmeelliseltä, että hän oli ylipäättään hengissä sairaalaan saapuessaan.

Kamppaillessamme pojan pelastamiseksi ylilääkäri laski yhtäkkiä kätensä, jossa piteli juuri hänelle ojentamaani steriiliä haavapihtiä. Seurasin hänen katsettaan ja näin saman minkä hänkin oli nähnyt pojan liidunvalkoisilta kasvoilta. Poika ei ollut enää täällä. Kiivas pulssi oli poissa. Se oli miltei helpotus; emme olisi mitenkään voineet pelastaa hänen henkeään. Hetken tuntui kuin olisin nähnyt pojan sielun poistuvan hänen ruhjotusta ruumiistaan, kiertävän hetken katon rajassa ja katoavan ikkunasta ulos. Kurkkuani kuristi, mutta tartuin sitten itseäni niskasta ja astuin askeleen pois päin leikkauspöydän luota. Katsoin ylilääkäreitä; hänen kasvonsa olivat vakavat mutta myös miltei ilmeettömät. Nyökkäsimme toisillemme; tiesimme tehneemme mitä pystyimme. Sillä kertaa leikkaamassa ei ollut ylilääkäri Schmidt. Kirurgi oli vanhempi mies, jo lähellä eläkeikää oleva professori Ohlsen, joka aivan kuin nuorentui ja valpastui kaiken kaaoksen keskellä. Jälkeenpäin hän lysähti kokoon kuin märkä rätkki. Hän jäi eläkkeelle muutaman kuukauden kuluttua. Ehkä hän oli käyttänyt viimeiset voimansa tuona hulluna päivänä.

Tuona iltana sairaalasta poistuessani olin niin uupunut, että käteni tärisivät, kun hamuilin savukkeita takin taskusta. Seisoin hetken harmaan taivaan alla ja täytin keuhkoni raikkaalla ilmalla. Sitten sytytin tupakan ja lähdin kävelemään kotiin päin.

Tiesin, että olin tehnyt kaiken voitavani, kuten vanhassa sairaanhoitajan lupauksessa sanottiin. Se riitti. En näkisi pahoja

unia tästä päivästä leikkaussalissa. Painajaiseni oli edessäpäin. Niin lähellä, etten ehtinyt polttaa savukettani loppuun.

Haluaisin todella voida sanoa, ettei se ollut minun syytäni. Tämä saattaa kuulostaa oudolta, mutta tavallaan se helpottaisi asioita. Syyllisyydentunto on osa tuskaani. Niin, olin tuntenut nuoren miehen nimeltä Leo, ja rakastanut häntä kovasti. Ja kyllä, hän oli sotilas asevoimissa. Ei sillä, että olisin tiennyt sitä tavatessamme, mutta tietämättömyys ei ole tekosyy. Leo oli saksalainen, hän ei kieltänyt sitä, mutta olisi halutessaan voinut salata sen. Hän puhui tanskaa ilman korostusta. Hänen perheensä oli asunut sukupolvien ajan Etelä-Jyllannissa, Alsisssa sekä mantereella ja oli kai aikojen alussa ollutkin tanskalainen. Leo oli syntynyt jälleenyhdistymisen vuonna 1920. Hänen vanhempansa kuuluivat tuolloin saksalaiseen vähemmistöön mutta olivat myös Tanskan kansalaisia, kun Hitlerin kannattajat ryhtyivät 1930-luvun lopulla toden teolla kiihottamaan kansaa Etelä-Jyllannissa. Leo kertoi minulle, kuinka vaikea tilanne oli ollut hänen vanhemmilleen. He tunsivat olevansa saksalaisia mutta eivät natseja. Hänet kutsuttiin asepalvelukseen ja lähetettiin pohjoiseen. Ensin Fredericiaan, sitten Odenseen. Täällä me sitten eräänä kesäiltana tapasimme, Kongensgadella.

Vanhempani olivat olleet elokuvissa katsomassa uutta tanskalaista filmiä nimeltä *Det bodes der for* – siitä sai sakkoja. Heti seuraavana päivänä äiti tuli käymään luonani ja toi minulle elokuvaipun. Minun oli ehdottomasti nähtävä elokuva, hän sanoi. Tällaista ei ollut tapahtunut aiemmin.

"Miksi?" kysyin.

Hän epäroi hetken. "Se on elokuva, joka kaikkien nuorten tulisi katsoa", hän sanoi.

Muistin nähneeni sairaalan kahvihuoneessa Fyns Venstrebladissa elokuvamainoksen, jossa sana "kasvattava" oli kiinnittänyt huomiotani. Tällainen maininta ei yleensä olisi houkutellut minua elokuvateatteriin, mutta miehityksen viimeisinä vuosina olivat huvit harvassa.

Näin elokuvan yksin eräänä torstai-iltana Phoenix-teatterissa, ja se oli itse asiassa pikemminkin viihdyttävä kuin kasvattava. Se käsitteli kevytmielisyyttä ja sukupuolitauteja. Nuori hurmuri tapaa naisen Kööpenhaminan Tivolissa ja sairastuu tippuriin. Istuessani elokuvateatterin pimeydessä – melkein ainoana penkkirivilläni alkuillan näytöksessä – nauroin tuon tuosta hahmojen pöhköydelle, kunnes tajusin olevani miltei ainut, jota nauratti. Viistosti edessäni istui mies, josta näin vain niskan ja hartiat sekä osan profiilista ja joka myös nauroi. Aloin kiinnittää siihen huomiota – aivan kuin olisimme istuneet yhdessä ja meitä olisivat huvittaneet samat kohtaukset ja typerät nuoret miehet, joille oli niin helppo pudistella päätä.

Elokuvan hurmurille kävi huonosti, ja kun elokuva oli ohi, esitettiin viikkokatsaus ennen seuraavan näytöksen alkua. Monet nousivat ja lähtivät, mutta edessäni istuva mies jäi ja niin tein minäkin.

Elokuvasalissa kaikuivat huudot ja vihellykset saksalaismielisille uutisille, mutta valoja ei sytytetty. Sotilaat marssivat valkokankaalla, kunnes kuva yhtäkkiä pysähtyi ja lamppu poltti reiän paikalleen jämähtäneeseen selluloidiin. Hetken vallitsi hiljaisuus, sitten edessäni olevalta penkkiriviltä kuului miehen ääni, jonkinlainen pilkallisen tuhahduksen ja hiljaisen naurun risteytys.

Kun valot viimein syttyivät, nousin ja puin takin. En nähnyt häntä kunnolla, sillä hän oli jo salin keskikäytävällä ja matkalla

pieniä portaita salista ulos. Hamusin savukkeet taskustani, napsautin sytytintä, mutta se ei syttynyt. Niinpä kävelin ulos elokuvateatterista sytyttämätön savuke suussani.

Pääsisäänkäynnin ulkopuolella ihmiset seisoskelivat tutkimassa elokuvateatterin paksuihin pilareihin kiinnitettyjä kuvia tulevista elokuvista. Lasivetriinin ylälaidassa luki kulmikkailla valkoisilla kirjaimilla *Frihed, lighed og Louise* – Vapaus, tasa-arvo ja Louise. Mies oli heidän joukossaan; tunnistin hänen profiilinsa, leukansa ja vastaleikatut ruskeat hiuksensa. Hän kääntyi juuri kun tulin ovesta, ja savukkeen nähdessään hän pisti oitis käden taskuun ja veti esiin sytyttimen. Hän hymyili, välillä syttyi liekki, otin muutaman askeleen ja kumarruin sitä kohti.

Sanotaan, että todellinen kauneus on sisäistä, mutta sen näkee vasta kun tuntee ihmisen. Toisenlainen kauneus pistää silmään kadulla. Sellainen oli Leo, hyvin komea mies. Pitkä ja leveät hartiat, selväpiirteiset kasvot ja uteliaat, älykkäät silmät. Hän oli hyvin pukeutunut, jopa tyylikäs vaaleanharmaassa takissa ja tummemmissa housuissa. Kengät olivat samanväriset kuin hänen hiuksensa ja hyvin kiillotetut. Näin kaiken tämän sekunnissa, kumarruin kohti hänen liekkiään ja tunsin bensiinin hajun sytyttimestä. Työnsin savukkeen keltaiseen liekkiin, ja se syttyi. Nostin katseeni ja katsoin häntä. Iästään huolimatta hänellä oli hienoiset hymyrypyt silmiensä ympärillä. Pidin näkemästäni.

"Kiitos", sanoin.

Hän ei vastannut mutta nyökkäsi ja hymyili takaisin. Kuulin hänen äänensä vasta hetkeä myöhemmin, kun olin lähtenyt kävelemään jalkakäytävää pitkin, ja hän käveli samaan suuntaan.

Silloin hän puhui minulle, ja vastasin hänelle, ja kävelimme samaa matkaa Vestergaden kulmaan.

Ajatus siitä, ettei hän ollut siviili vaan lomalla oleva, tyylikkäästi pukeutunut saksalainen sotilas, joka kenties toivoi kohtaavansa jonkun tytön, ei juolahtanut mieleenikään.

Seuraavien kolmen kuukauden ajan tapasimme joka tilaisuuden tullen. Aina salassa. Oli kesä 1944 ja liittoutuneet olivat juuri nousseet maihin Normandiassa. Tiesin – tiedän – ettei Leo ollut natsi, päinvastoin, eikä ollut itse halunnut värväytyä asevoimiin. Uskoin häntä, kun hän sanoi, että haluaisi mieluiten olla taas tanskalainen, riisua univormunsa ja jättää sodan taakseen.

Jonkin ajan kuluttua hän tuli ensimmäistä kertaa asunnolleni Nedergadelle. Seuraavina viikkoina yritimme vältellä katseita, mutta emme tietenkään onnistuneet. Naapurini, postimies, toisen naapurin poika. Ehkä joku heistä hyökkäsi kimppuuni. Ehkä ei.

Oliko se rikos? Oliko se väärin? Voiko rakkaus olla väärin? Minähän rakastin häntä. Ja hän minua. Aloimme suunnitella elämää sodan jälkeen. Rauhaa. Töitä. Lapsia. Kotia.

Ja sitten hän oli yhtäkkiä poissa. Huolimatta siitä, mitä viikkokatsauksissa kerrottiin, liittoutuneet etenivät. Saksalaiset mobilisoivat kaikki voimansa. En nähnyt Leoa enää koskaan; hän luultavasti kuoli Atlantin rintamalla tai Ardenneilla.

En ole koskaan itkenyt niin kuin sinä päivänä, kun hän lähti, en ennen enkä jälkeen. Olin epätoivoinen. Ajatus, että minulle voisi rakkautemme tähden tapahtua jotain vielä pahempaa, ei tullut mieleenikään.

Aina on niitä, jotka ovat kateellisia toisten onnesta, eikä pienessä yhteisössä voi piilotella mitään. Kun hiippailijat

vapautuksen päivänä ilmestyivät, monet heistä tunsivat Leon ja hänen tanskalaisen tyttöystävänsä. Löysin myöhemmin nimeni eräästä laittomasta lehdestä, jossa paljastettiin maanpettureiksi epäiltyjä vailla vähäisintäkään dokumentaatiota. He tiesivät, kuka olin, missä asuin ja missä työskentelin. He tunsivat tapani ja vanhempani, ja he olivat valmistautuneet päivään, jona pääsisivät kostamaan tavalla, johon katsoivat olevansa oikeutettuja.

En tuntenut ketään heistä, mutta he tunsivat minut. Ja kun lähdin sairaalasta 5. toukokuuta, he odottivat minua.

Joskus mietin, keitä he olivat. Mutta vielä enemmän sitä, kuka minä itse olin ennen kuin se tapahtui. Esimerkiksi toukokuun neljännen päivän iltana. Olin juhlimassa naapureideni kanssa ja muistan kuinka onnellinen ja iloinen olin. Nauroin ja nauroin, ja naapurin puuseppä, mukava mies, jolla oli mukava vaimo ja kolme lasta, toi pullon Gordon's Giniä ja kaatoi sen pieniin laseihin, joita ei ollut läheskään tarpeeksi. Hän ja minä seisoiimme vierekkäin käryävän nuotion luona, hän ojensi pullon ja join siitä. Humalluin vähän, mutta muistan tuon illan joka tapauksessa aivan selvästi.

Kuka oli Molly Dahl sinä iltana? Sairaanhoitaja, melko äskettäin valmistunut, melko nuori mutta kunnianhimoinen, kyllä, sitä hän oli. Taitava. Onnellinen ja... itsevarma? Kyllä, luulen niin. En silloin pelännyt ihmisiä. En painunut kasaan, kun miehet katsoivat minua; ehkä jopa arvostin sitä. Miesten katseita. Tiesin, että vedin heitä puoleeni, mutta en pelännyt. Se on tärkeää. Sellainen minä olin. Mutta minusta tuntuu kuin en sittenkään aivan muistaisi sitä. Näen sen kuin ulkopuolelta. Näen Mollyn seisomassa puusepän vieressä nauravamassa ja

Koskettava menestysteos sairaalalaivasta Korean sodassa yhdistää kahden nuoren naisen kohtalot.

Tammikuussa 1951 sairaalalaiva Jutlandia lähtee Kööpenhaminasta kohti Etelä-Koreaa, jossa sota on sytyttänyt maan liekkeihin. Nuori Molly Dahl on yksi 42 sairaanhoitajasta, jotka ovat päässeet laivalle töihin. Taakse jäävät elämä Tanskassa sekä Saksan miehityksen ja siitä vapautumisen jättämät traumat.

Koreassa 11-vuotias Yun on menettänyt kaiken. Napalmien liekit ovat tuhonneet hänen kotinsa ja perheensä Pohjois-Koreassa. Yun pakenee kohti etelää ja joutuu keskelle taistelukenttien hävitystä.

Molly ja Yun pakenevat molemmat menneisyyttään ja toivovat löytävänsä jotain parempaa Etelä-Koreasta. Heidän kohtalonsa kietoutuvat yhteen Pusanin satamakaupungissa. Pystyykö Molly pelastamaan Yunin? Entä kuka pelastaa Mollyn?

”Tyttö valkoisesta laivasta” on jännittävä ja koskettava romaani vahvoista naisista, rakkaudesta ja sodasta.

Jesper Bugge Kold (s. 1972) on tanskalainen kirjailija, jonka historiallisia romaaneja kriitikot ovat ylistäneet. ”Tyttö valkoisesta laivasta” on ollut Koldin läpimurtoteos. Hänen kirjojaan on käännetty useille kielille.

Mich Vraa (s. 1954) on tanskalainen kirjailija, toimittaja ja kirjallisuuden kääntäjä, joka on kääntänyt muun muassa Ernst Hemingwayn, Jonathan Franzenin ja John Williamsin teoksia. Monet hänen romaaneistaan ovat olleet ehdolla ja saaneet lukuisia kirjallisuuspalkintoja.